

OLÁH RÓBERT ————— *Idősebb Geleji Katona István könyvei a Teleki-Bolyai Könyvtárban*

OLÁH RÓBERT

Idősebb Geleji Katona István könyvei a Teleki-Bolyai Könyvtárban*

Teleki Sámuel gyűjteménye és a marosvásárhelyi református kollégium tanári nagykönyvtára számos református értelmiségi egykori gyűjteményének darabjait őrzi. A két intézmény egyesülésével (1962) létrejött Teleki-Bolyai Könyvtár 16., és a most készülő 17. századi katalógusát¹ böngészve számos nyomtatvány tárul a kutató elé, amelyek egykori tulajdonosa ebből a körből került ki. Az alábbiakban idősebb Geleji Katona István erdélyi püspök könyves hagyatékának feltárását mutatjuk be.² Könyveinek jegyzéke is a Teleki Tékában maradt fenn, egy jórészt heidelbergi nyomtatványokat tartalmazó kolligátum hátsó szennylapjaira írva,³ melynek elemzését terjedelmi okokból nem végezzük el, az ott közölt adatokat lehetőség szerint hasznosítjuk. A 2016 szeptemberében a

*A tanulmány a Reformáció Emlékbizottság REB-16-1-KUTATAS-0009 számú pályázatának támogatásával készült.

¹ *Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai. Novum Forum Siculorum*, comp. SPIELMANN-SEBESTYÉN Mihály [et al.], Tg. Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2001, I–II. A készülő 17. századi katalógust az intézmény munkatársainak köszönhetően használhattam. (Szerk. megj.: azóta mindkét katalógus elérhető a <http://www.telekitekita.ro/katalogus3510> linken is.)

² Ugyanitt jó néhány kötet található unokaöccse, ifj. Geleji Katona István, egykori udvarhelyi esperes hagyatékából is. Lásd: KIMPIÁN Annamária, *Ifjabb Geleji Katona István könyvei a marosvásárhelyi Teleki–Bolyai Könyvtárban = Könyvek által a világ...: Tanulmányok Deé Nagy Anikó tiszteletére*, szerk. Bányai Réka, Sebestyén-Spielmann Mihály, Marosvásárhely, Teleki Téka Alapítvány, 2009, 155–164.

³ Jelzete: Bo-22675. A jegyzékre lásd: *Erdélyi könyvesházak, III, 1563–1757: A Bethlen-család és környezete. Az Apafi-család és környezete. A Teleki-család és környezete. Végyes források*, s.a.r. MONOK István, NÉMETH Noémi, VARGA András, Szeged, Scriptum, 1994 (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 16/3), 3–8. A tételeket rétalakonként külön számozták. (A továbbiakban: ADATTÁR 16/3)

Reformáció Emlékbizottság támogatásával végzett kutatás során fellelt kötetek részletes leírását a *Mellékletben* közöljük.

Geleji Katona István (1589–1649)

A kora újkor egyik legjelentősebb erdélyi püspöke a Heves megyei Gelejen született 1589-ben. Monokon, Abaújszántón, Göncön, Sátoraljaújhelyen és Sárospatakon tanult, ahol 1613-ban szeniorrá választották. Rövid beregszászi rektorság után Heidelbergben peregrinált, először 1615. november 6-án iratkozott be.⁴ 1617-ig tanult az egyetemen, ezalatt többször is disputált David Pareus elnökletével.⁵ Hazatérve a gyulafehérvári kollégiumban rektorkodott, majd 1619 tavaszától 1620 őszéig ifjabb Bethlen Istvánnak, a fejedelem unokaöccsének kísérelőjeként ismét Heidelbergben tanult. 1621 novemberétől az egymást váltó református fejedelmek udvari lelkésze volt. 1633 elején megválasztották a gyulafehérvári egyházmegye esperesének, majd ugyanazon év júniusában erdélyi püspöknek.⁶

Az 1634 februárjában tartott gyulafehérvári zsinat a püspök vezetése alatt látott hozzá (John Dury hatására) a protestáns egyházak egyesítésének, sikertelenül. Katona kitartóan vitázott az unitáriusokkal, a szombatosok visszaszorításához vezető *Dési complanatio* létrejöttében is jelentős szerepe volt (1638). Az 1646. évi szatmárnémeti zsinat

---

⁴ SZÖGI László, *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és akadémiákon 1526–1700: Ungarländische Studenten an den deutschen Universitäten und Akademien 1526–1700*, Bp., ELTE Levéltára, 2011, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 17), 847.

⁵ Lásd: RMK III. 1197, 6089.

⁶ ZOVÁNYI Jenő, *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*, szerk. LADÁNYI Sándor, 3. jav. bőv. kiad., Bp., MRE Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1977, 213–214.; NAGY Géza, *A református egyház története 1608–1715*, s.a.r. KURTA József, névmutató BELLÁGHNÉ NAGY Rózsa, Máriabesnyő, Gödöllő, Attraktor, 2008 (Historia incognita, 22), I, 228–230.

puritanizmus-ellenes végzéseit szintén az ő elnökletével fogadták el, s emellett több puritán értelmiségit megintettek.⁷ Ugyanezen zsinat bízta meg Katonát egy törvénykönyv (az egyház életét a 19. század elejéig meghatározó *Geleji-kánonok*) és egy agenda szerkesztésével.⁸ Befejezte az elődje, Keserői Dajka János által szerkeszteni kezdett *Öreg Graduált* is.⁹ Kétszer nősült, 1649. december 12-én hunyt el utódok nélkül.¹⁰

Kéziratban maradt számos munkája mellett a kiadottak között szerepelnek a Károlyi Zsuzsanna fejedelemasszony felett tartott gyászbeszédék (*Exequiarum caeremonialium*).¹¹ Vaskos prédikációsköteteiben (*Praeconium evangelicum* I–II,¹² *Titkok titka*,¹³ *Váltság titka* I–III¹⁴) összesen 440 beszéde jelent meg, követendő mintát adva a szolgatársaknak. Nyomatott prédikációit korábban Gál Lajos elemezte.¹⁵ Helyesírási elveit „(a) magyar nyelvtudomány, helyesírás és nyelvművelés kibontakozásának szempontjából alapvetőnek számító” *Magyar grammatikáskában* foglalta össze.¹⁶

A könyvtár története és jellemzői a fennmaradt kötetek alapján

Geleji Katona István könyvtárának 24 kötetét azonosítottuk a Teleki Tékában, bennük összesen 87 művet találtunk. Az itt kézbe vehető

⁷ GÁL Lajos, *Geleji Katona István igehirdetése*, Debrecen, [s. n.], 1939 (Theologiai tanulmányok, 60; Klny. a Theologiai Szemle XV. évf. 1–3. számából.), 16.

⁸ RMNy 2260.; az agenda nyomtatásban nem jelent meg, ma kéziratban sem ismert.

⁹ RMNy 1643.; lásd: KURTA József, *Az Öreg Graduál századai Erdélyben*, Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerület, 2002 (Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek, 8).

¹⁰ Életére lásd: ZOVÁNYI 1977, i.m. 213–214.; NAGY 2008, i.m. 228–230.

¹¹ RMNy 1307.; bővebben lásd: MIKÓ Gyula, „Mivel én is csak ember voltam”: *Az Exequiae principales és az Exequiarum caeremonialium libri gyászbeszédei*: doktori (PhD) értekezés, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK, 2007, 174–246.

¹² RMNy 1720, 1825.

¹³ RMNy 2103.

¹⁴ RMNy 2124, 2197, 2298.

¹⁵ Lásd: GÁL 1939, i.m. 1–221.

¹⁶ RMNy 2103.

kötetek negyede, 6 kötet nem szerepel az általa 1615 és 1620 között összeállított jegyzéken, pedig a kötésre nyomott supralibrosok tanúsága szerint többségében ezeket is éppen abban az időszakban vásárolta és köttette be.¹⁷ Mindez arra figyelmeztet, hogy az *Adattár*-sorozat 16/3. kötetében megjelent 119 tételes lajstrom messze nem teljes, mivel nem csupán a következő évtizedek szerzeményeit nem tartalmazza, hanem az összes, peregrinációja alatt vásárolt könyvet sem.¹⁸

Az erdélyi püspök könyvei eddigi ismereteink szerint jórészt Marosvásárhelyen maradtak fenn, a Református Kollégiumból kerültek a Teleki–Bolyai Könyvtárba. Nagy István bibliothecarius 1784-ben írta a kötetek többségébe (általában az előzéklapokra) a kollégium tulajdonosi bejegyzését, ám ezeket már emberöltőkkel korábban is ott őrizhették. Későbbi érkezésre is van példa: négy kötetben olvasható a keltezetlen „(...) ex Testamento Reverendissimo Domino Stephani Szekeres” bejegyzés rövidített formában, ugyanezekből hiányzik az 1784. évi formula. Szekeres István 1789. július elsején iratkozott be a marosvásárhelyi kollégiumba, az anyakönyvben a neve után olvasható megjegyzés: „ad plures abiiit” pedig arra utalhat, hogy valamivel később elhunyt.¹⁹ Az ő hagyatékából érkeztek a Richter-féle *Axiomata*-sorozat kötetei és egy Voetius-munka is.²⁰ „A Maros-Vásárhelyi e(vangéliumi) r(eformátus) Fő iskola könyve” felirattal ellátott, kezében könyvet és tollat tartó angyalt ábrázoló nyomtatott ex librist az 1858. évi rendezés utáni időben ragasztották a kötéstáblák belső oldalára,²¹ időnként eltakarva a régi kéziratos bejegyzéseket.

¹⁷ Lásd pl.: Bo-1407: „S. K. G. 1619” ; Bo-1408: „S. K. G. 1619”.

¹⁸ ADATTÁR 16/3, 3–8.

¹⁹ Lásd a 2884. sz. bejegyzést: *A Marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága: 1658–1848*, közléteszi TONK Sándor, szerk. FONT Zsuzsa, Szeged, JATE, 1994 (Fontes Rerum Scholasticarum, 6), 109.

²⁰ Jelzeteik: Bo-1407, Bo-1408, Bo-1115, Bo-3295

²¹ DEÉ NAGY Anikó, *A marosvásárhelyi Teleki–Bolyai Könyvtár ex librisei*, Bp.–Kolozsvár, Balassi–Polis, 2001, 5. (a 135/a jelű ex librisre lásd: Uo., LXIII.)

A leggyakrabban egyszerű pergamenkötésekkel találkozunk, rajtuk vaknyomással a tulajdonos monogramja és a megszerzés éve.

A kötetek egy részén, az első kötéstábla belső oldalára felvezetett (becsült?) értékek nem egyeznek a könyvjegyzéken Geleji Katona által feltüntetett árakkal. Máskor a kötésre felírt apró számok (pl.: 25. – Bo-5321, 60.– Bo-5305) utalnak arra, hogy valaki sorba rendezte a köteteket. Bellarminus *Disputationes*ének egyes kötetein Katona „S. K. G.” supralibrosát átbélyegezték. Mindezek egy esetleges árverés vagy adásvétel jelei lehetnek, melynek során az elhunyt püspök könyvtárának darabjait értékesítették.

Geleji Katonával kapcsolatban elsőként egy olyan jelenségre szeretnénk felhívni a figyelmet, amelyhez hasonlóval eddig nem találkoztunk a korszak református könyvgyűjtőinél. A possessor-bejegyzések mellett gyakran olvashatjuk a tulajdonos jelmondatát („symbolum”, reformátusoknál többnyire a Szentírásból vett idézetek formájában), ám ez általában egy, maximum két variánst jelent.²² Ezzel szemben Geleji Katona 24 kötetében a névbejegyzés mellett eddig kilenc latin és egy héber nyelvű idézetet találtunk, egy kivételével bibliai locusokat:

- Róm 4,6 (Zsolt 32,1–2) és Róm 3,28.²³
- Zsolt 32,1–2 és Róm 4,7–8.²⁴
- Gal 1,8.²⁵
- 1Ján 1,7.²⁶

²² Miskolci Csulyak például más jelmondatot használt a peregrinációja előtt és után. Lásd: OLÁH Róbert, *Miskolci Csulyak István és Tofeus Mihály református lelkészek könyves műveltsége*: Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, Debreceni Egyetem Irodalomtudományok Doktori Iskola, 2016, 22–23.

²³ Jelzete: Bo–2088

²⁴ Jelzete: Bo–5235

²⁵ Jelzete: Bo–2092, tom. 2.

²⁶ Jelzete: Bo–2092, tom. 3.

- 2Cor 7,10.²⁷
- 1Móz 1,31 és Róm 5,12.²⁸
- Fil 2,13.²⁹
- Róm 6,23.³⁰
- Péld 1,7 (héberül).³¹
- „Ovidius. Usus et ars docuit quod que scit [eredetileg: *sapit* – O. R.] omnis homo.”³²

Bellarminus többkötetes *Disputationes*ében kötetenként eltérő szimbólumokat találunk.³³ A jelmondatokban olvasható ószövetségi idézetek többnyire megegyeznek a Junius–Tremellius-féle (héberből készült) latin fordítás szövegével, az újszövetségi pedig közel állnak a Beza-féle (görögből készült) latin verzióhoz.³⁴ Geleji Katona nem követte szolgai módon a nyomtatott latin bibliák szövegét, időnként eltérő szórenddel találkozunk, vagy más szavakkal adta vissza a locus szövegét. Vagyis a latin és magyar fordításokat mellőzve az eredeti héber és görög szövegeket „ad hoc” fordítva jegyezhetette le a fenti igehelyeket. Korábban a

²⁷ Jelzete: Bo–2092, tom. 5.

²⁸ Jelzete: Bo–2092, tom. 7.

²⁹ Jelzete: Bo–2093

³⁰ Jelzete: Bo–2093a

³¹ Jelzete: Bo-3295, coll. 1.

³² Jelzete: Bo-5305. „Amit csak tud az ember, a gyakorlat és a mesterség tanította meg.” A tévesen Ovidiusnak tulajdonított *Pamphilus de amore* (211: „Usus et ars docuit quod sapit omnis homo”) gyakran idézett szállóigéjének variánsa. Geleji Katonának kedves auktora lehetett Ovidius, egyetlen ismert album amicorum-bejegyzésében a *Fasti* asztrológusokat méltató sorait ajánlotta Frölich Dávidnak. (Inscriptiones Album Amicorum, szerk. Latzkovits Miklós. http://iaa.bibl.u-szeged.hu/index.php?page=browse&entry_id=3971 (2016. december 28.) A könyvjegyzékén is szerepel Ovidius *Opera omniája*. (ADATTÁR 16/3, In sedecimo 23.)

³³ Jelzete: Bo-2092

³⁴ Az összehasonlításhoz használt kiadás: *Biblia sacra sive Testamentum Vetus ab Im. Tremellio et Fr. Junio ex Hebraeo Latine redditum et Testamentum Novum a Theodoro BEZAE Graeco in Latinum versum*, Amsterdam, Johannes Janssonius, 1648, 8o.

bibliafordítási szokásait vizsgáló Gál Lajos is részben hasonló eredményre jutott,³⁵ ám meg kell jegyezni, hogy a Gál bőséges példatárul szolgáló vaskos prédikációs kötetekkel szemben itt mindössze néhány sornyi szöveg állt a rendelkezésünkre.

A sokféle igehely használatának okát keresve vegyünk most két jellemzőnek vélt példát. David Pareusnak Bellarminus ellen a megigazulásról (*De justificatione*) írott munkája³⁶ címlapjára két idézetet is felvezetett Geleji Katona. Az első: a Róm 4,6 („ex Ps. 32.” megjegyzéssel): „Beatus homo cui Deus imputat justitiam absque operibus”, azaz: „Boldog ember, kit Isten igaznak tulajdonít cselekedet nélkül”. A második: Róm 3,28 „Colligimus [*igitur* – Beza fordítása alapján kieg.: O. R.] hominem justificari fide absque operibus legis”, azaz: „Az ember igazul hitnek általa, az törvénynek cselekedeti nélkül”.³⁷ Vagyis mindkét locus a protestánsok által az egyedül a hit által történő üdvözülésről vallott, a jócselekedetek érdemszerző erejét tagadó elvet erősítette meg, amely jelentős ütközőpont volt a katolikus féllel folytatott polémiák történetében.

---

³⁵ GÁL 1939, i.m., 35–77. „Geleji Katona István a latin nyelvre maga fordította a textusait, és ebben Béza Tódort követte – eltérőleg Szenczi Molnár Alberttől, – aki Tremelliust követi. (...) ha eltérnek is sokszor egymástól Béza és Geleji Katona, ugyanakkor egyéb tekintetben teljesen meg is egyeznek. Tremelliust is figyelte, – erre különben a *V[áltság] T[itka]* – kieg.: O. R.] beszédeiben számtalanszor – hivatkozik is egyes szómagyarázatainál, – azonban általában mégsem őt követi, hanem Bézát.” (Lásd: Uo., 49.)

³⁶ Jelzete: Bo-2088. A kötet megjelenését követően 4 évvel Geleji Katona is disputált Pareusnál a megigazulásról.

³⁷ A magyar fordítások a *Hanaui Bibliából* (1608) származnak.

elvek szerint mintegy megfelelően Bellarminusnak, vagy Pareus esetében megerősítve a helyes tanítást.

A lelkész olvasási szokásai – amennyire a bejegyzései alapján leszűrhető – a kortársakéhoz hasonlóak voltak: aláhúzásokkal és a tartalomra vonatkozó, helyenként a szöveggel vitába bocsátkozó marginálisokkal találkozhatunk a lapszéleken. Ezek tartalmi elemzése külön tanulmányt érdemelne, főként annak vizsgálata, hogy az általa olvasottak (különösen a katolikusokkal és az unitáriusokkal vitatkozó olvasmányok) hogyan épültek be a prédikációk polemizáló részeibe.

A művek tartalmi megoszlása

A kötetek elemzése arra mutat, hogy többségében tipikusan olyan munkákkal találkozunk, amelyekről a tulajdonos ismerete nélkül is valószínűsíthetnénk, hogy egy 17. század eleji (heidelbergi) teológushallgató szerezte be őket a peregrinációja során. Gyakran bukkannak fel a Pareus életművéhez kapcsolódó nyomtatványok: az *Irenicum* (amelynek a második kiadását szerezte meg, a megjelenését követő egy éven belül), az *Exercitationum philosophicarum et theologicarum*, valamint a jórészt magyar diákok (köztük Geleji Katona) közreműködésével létrejött *Collegium Theologicorum* egybekötött első és második kötete.³⁹ Az utóbbi kolligátumhoz feltehetően a korábbi tulajdonos, az 1600-1602 között szintén Heidelbergben tanuló Sári Orvos Mihály (?-1633) nagyszombati, komjáti, majd sárospataki prédikátor halála után jutott hozzá.⁴⁰

Pareus katolikusokkal szemben kifejtett munkásságáról tanúskodik a Bellarminus elleni három, valamint a jezsuiták ellen írott két további

³⁹ Jelzeteik: Bo-1074, Bo-5305 coll. 1., Bo-5906

⁴⁰ Életére lásd: HELTAI János, *Adattár a heidelbergi egyetemen 1595–1621 között tanult magyarországi diákokról és pártfogóikról = Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve*, 1980, szerk. V. WALDAPFEL Eszter, Bp., OSZK, 1980, 320.

műve (az elsőben a Johannes Magirusszal folytatott levélváltást adta közre).⁴¹ Velük szemben Bellarminus *Disputationes*-sorozata tűnik fel, 7 kötetben.⁴² A katolikus fél hivatalos álláspontjának számító gyűjtemény cáfolata fontos része volt a heidelbergi teológiai stúdiumoknak, ismerete a református teológiai műveltség része lehetett.⁴³ Geleji Katona pergamenbe kötött, supralibrosszal ellátott példányai helyenként sűrű aláhúzásokat és lapszéli jegyzeteket tartalmaznak. Jellemzően a protestánsok és katolikusok közötti összeütközések főbb csomópontjainál sűrűsödnek a marginálisok: a Krisztus közbejárásáról, a szentekről, az egyházzól, a zsinatok auktoritásáról, a szentségekről, az eucharisziáról (Krisztus jelenlétéről), valamint a miséről értekező fejezeteknél.

Ugyancsak Bellarminus volt a célpontja Matthias Sutlivius (Sutcliffe) bűnbocsánattal kapcsolatos vitáinak, amelyet Gabriel Povelusnak (Powell) az Antikrisztusról és az ő egyházáról írott munkájával köttetett egybe Katona.⁴⁴ Két kisebb nyomtatvány a lengyelországi jezsuiták és evangélikusok vitáját közvetítette.⁴⁵ A kriptokálvinista Simon Stenius Loyolai Szent Ignác életrajzának kritikája miatt került összeütközésbe az ingolstadti jezsuita Jacobus Greitserusszal, a vitasorozatból Stenius két válaszát szerezte meg Katona.⁴⁶ Nagy tekintélyű teológusok: a leuveni Cornelius Jansen és az „utrechtli pápa”, Gisbertus Voetius szabad akarat és kegyelem körül forgó vitájának dokumentuma volt az utóbbinak 1635-ben kiadott *Desperata causa papatus* című írása. Jelen ismereteink szerint ez volt Geleji Katona egyik legkésőbb beszerzett kötete: a puritánokkal

⁴¹ Jelzeteik: Bo-2088, Bo-2093, Bo-2093, Bo-5305 coll. 2–4. (A 4. mű duplum.)

⁴² Jelzete: Bo-2092

⁴³ HELTAI János, *Irénikus eszmék és vonások Pécseli Király Imre műveiben = Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., Akadémiai K., 1987 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5), 209–230, 209.

⁴⁴ Jelzete: Bo-2370

⁴⁵ Jelzete: Bo-22675, coll. 1–2.

⁴⁶ Jelzete: Bo-5321

szimpatizáló Csaholczi Pap János küldte ajándékként Franekerből (1641-1643 körül), aki az utrechti disputációját is részben a püspöknek ajánlotta.⁴⁷ Okkal vélhetjük tehát, hogy külföldi tanulmányait Katona támogatta.

A katolikusokkal vitázó kálvinista kiadványokkal szemben mindössze egyetlen antitrinitárius-ellenes munkát találtunk: a wittenbergi Balthasar Meisnerusnak Socinus elleni írását, amelyet 1621 januárjában, Kassán szerzett Geleji Katona.⁴⁸ A kötetbe hosszabb terjedelmű marginálisokat írt, a hátsó kötéstábla belső oldalára feljegyezett 8 ígelyet (a hozzájuk tartozó lapszámokkal), amelyeket az unitáriusokkal a Krisztus személyéről folytatott vitában hasznosnak vélt, s amelyeket a terjedelmes prédikációskötetek írása közben talán használt is. Két másik összetartozó munka a wittenbergi lutheránus (Fridericus Balduinus) és a frankfurti kálvinista professzorok (Christophorus Pelargus) Geleji Katona korában zajló vitáit közvetítette.⁴⁹

A könyvjegyzéken öt Bibliát találunk,⁵⁰ közülük ma egyedül a református gyűjteményekben gyakran felbukkanó Santes Pagninus-féle latin *Szentírás*nak a Katona peregrinációja idején legfrissebb kiadását

⁴⁷ Jelzete: Bo-1115. Az ajánlásra lásd: RMK III. 1611. Tanulmányaira lásd: BOZZAY Réka, LADÁNYI Sándor, *Magyarországi diákok holland egyetemeken 1595–1918: Hongaarse studenten aan Nederlandse Universiteiten 1595–1918*, Bp., ELTE Levéltára, 2007 (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 15), 159, 1237, 2675.; Csaholczi erdélyi kapcsolataira lásd: *Apáczai és kortársai: Herepei János cikkei*, szerk. KESERŰ Bálint, Bp., Szeged, JATE, 1966 (Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 2), 216–217, 295–296, 333–338. Csaholczi Pap nagyjából ugyanakkor Jenei István kolozsvári lelkésznek is küldött könyvet. Lásd: *Művelődési törekvések a század második felében: HERPEI János cikkei*, szerk. KESERŰ Bálint, Bp., Szeged, JATE, 1971 (Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 3), 266.

⁴⁸ Jelzete: Bo-5262

⁴⁹ Jelzete: Bo-22675 coll. 3–4.

⁵⁰ Három latin nyelvűt (egy folio méretű Junius–Tremellius-féle, egy negyedrétt Pagninus-kiadást és egy nyolcadrés alakú Vulgatát), egy görög-latin bilingvis Beza-féle kiadást nyolcadrés alakban és egy magyar nyelvű Oppenheimi Bibliát. Lásd: OLÁH Róbert, *Bibliák a kora újkori református lelkészi könyvtárakban = Egyháztörténeti Szemle*, 2014/3, 16.

(Frankfurt am Main, 1614) vehetjük kézbe.⁵¹ A lapszéleken változó terjedelmű marginálisokkal találkozunk, részben Katonától.

A kálvinista központok igehirdetői közül a zürichi Ludovicus Lavater és Raphael Eglinus Iconius prédikációit mutathatjuk fel, egybekötve.⁵²

Egy 56 műből álló vaskos kolligátumba⁵³ nyilvános disputációk nyomtatott téziszületeit és egyetemi beszédeket kötöttek, főként Geleji Katona egykori heidelbergi tanárainak (David Pareus, Bartholomaeus Coppen, Jacobus Alting, Georgius Sohnius és mások) munkáit.⁵⁴ Közülük 17 tartozik a Szabó Károly-féle *Régi magyar könyvtár* III. kötetében felsorolt nyomtatványok körébe (magyar szerzőktől külföldön megjelent kiadványok 1711-ig). A gyűjteményes kötet füzetei részben olyan disputáló diákoktól származnak, akik Gelejivel egy időben peregrináltak (pl. Albensis Nagy János, Prágai András, Pataki Füsüs András). A kötet hátsó szennylapjain olvashatjuk a tulajdonos könyveinek korábban említett jegyzékét is. Az első kötéstáblához rögzítették a feltehetően eredetileg is a kötetbe hajtogatva őrzött kéziratot, amely így tanúskodik eredetéről: „Theses Doctoris D(avidis) Parei, propria manu scriptae, me Responde(n)te disputata Heidelb(ergae)”. A kézirat hitelességéről a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában őrzött, Pareus autográf ajánlását tartalmazó 1612. évi genfi *Institutio*-kiadással⁵⁵ összevetve bizonyosodtam meg. Geleji Katona 1616. május 3-i *De certitudine fidei, gratiae, iustificationis,*

⁵¹ Jelzete: Bo-5235

⁵² Jelzete: Bo-1374

⁵³ Jelzete: Bo-22675

⁵⁴ GÁL 1939, i.m. 10.

⁵⁵ PERGER Péter, *Újabb adalék David Pareus magyarországi kapcsolataihoz: Heidelbergi professzorok ajándékozó sorai Lővei Pellionis György kötetében* = „Kezembe vészem, olvasom és arról elmélkedem”. *Emlékkönyv Fekete Csaba születésének 75. és könyvtárosi működésének 50. évfordulójára*, szerk. GÁBORJÁNI SZABÓ Botond, OLÁH Róbert, Debrecen, Tiszántúli Ref. Egyházker. Gyűjt., 2015, (Tiszántúli Református Egyházkerületi Gyűjtemények kiadványai), 202–208.

*perseverantiae, salutis, praedestinationis deniq(ue) fidelium adversus epochēn dubitationem papisticam*⁵⁶ című disputációjának kéziratát Pareustól kapta, majd a nyilvános védés téziseit nyomtatásra előkészítve néhány pontban kiegészíthette azokat. Brassay Károly már 1902-ben felhívta a figyelmet az akkor még a marosvásárhelyi kollégiumban őrzött értékes kéziraatra, ám sem a pontos lelőhelyére, sem a tartalmára vonatkozó részleteket nem közölt.⁵⁷

Ugyanezen kolligátum 47. darabja újabb adalékkal szolgál Geleji Katona peregrinációjához. Az idősebb Friedrich Spanheim (1600–1649) 1617. július 4-én, Heidelbergben nyilvános vitára állt ki Christophorus Jugnitiuss elnöklete alatt a *Disputatio physicade mundo* című értekezés megvédésére.⁵⁸ A nyomtatvány címlapjának alsó részén olvasható Spanheim sajátkezü bejegyzése: „Praestantissimum et Doctissimum D(omi)n(um). Stephanum Ghelei ad opponendum officiose’ et humaniter invitat”, az aláírás: „Respondens.” A kora újkori egyetemi disputációk három szereplője közül általában kettőről tudósítanak a források, az elnöklő professzorról (preases), valamint a téziseket megvédő diákról (defendens vagy respondens), az ellenvetésekkel megbízott vitapartner (opponens) ritkán kerül a kutatók látókörébe. A néhány sornyi bejegyzés tanúsága szerint a heidelbergi akadémia rutinszerűen ismétlődő gyakorlatának köszönhetően a kálvinista ortodoxia későbbi meghatározó tekintélyei már diákként kapcsolatba kerültek egymással.⁵⁹

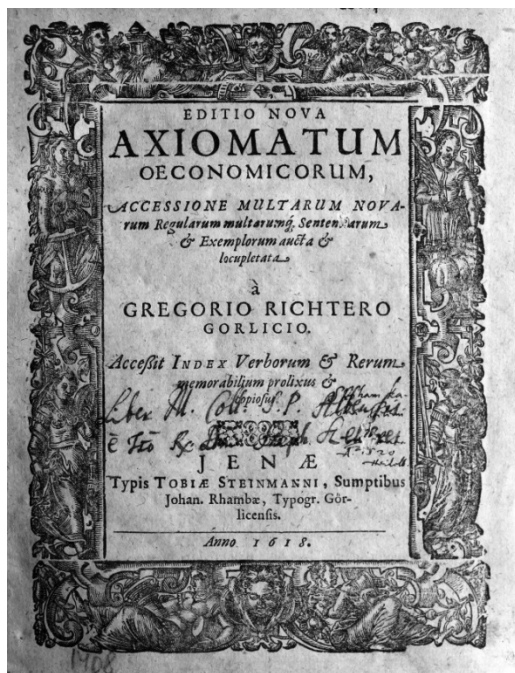
⁵⁶ RMK III. 6089. 309–314.

⁵⁷ BRASSAY Károly, *Geleji Katona István élete és munkái = A hajdunánási hat osztályu ev. ref. Gymnasium értesítője az 1901–1902. tanévről*, közléteszi NAGY Elek, Bp., Wodianer F. és fiai, 1902, 16.; bővebben lásd: OLÁH Róbert, *Geleji Katona István disputációjának fogalmazványa David Pareus autográf kéziratában = Egyháztörténeti Szemle*, 2015/3, 103–105.

⁵⁸ Bo-22675 coll. 47.

⁵⁹ Bővebben lásd: OLÁH Róbert, *Adalék id. Geleji Katona István és id. Friedrich Spanheim kapcsolatához = Egyháztörténeti Szemle*, 2016/4, 94–97.

A nem teológiai tudományágak közül egy bölcséleti munkát mutathatunk fel: John Case (az Erzsébet-kori Anglia egyik kiváló filozófusa) Arisztotelész-kommentárját.⁶⁰ A népszerű exemplum-gyűjtemények közül Gregorius Richterus görllitzi lelkész *Axiomata*-sorozatának mindhárom tagját megszerezte Katona (*Axiomata oeconomicorum*, *Axiomata ecclesiasticorum*, *Axiomata historicorum*), melyekben hatalmas mennyiségű citátumot kompilált egybe a szerző.⁶¹

2. kép. Az *Axiomata*-sorozat egyik barokkos keretbe foglalt címlapja (Bo-1408 coll. 1.)

A Bellarminus-féle héber-, és a Johannes Gasparus Myricaeus német orientalista szír nyelvtankönyvéből összeállított kolligátummal zárhatjuk a sort.⁶² Az előbbi címlapjára Katona azt is felvezette, hogy

⁶⁰ Jelzete: Bo-1990

⁶¹ Jelzeteik: Bo-1407, Bo-1408.

⁶² Jelzete: Bo-3295

Johannes Balthasar Baumbach (?-1622), a szent nyelvek heidelbergi professzora és egyben a magyar deák szállásadója magánórákon tanította a kötetből.⁶³ Az 1618-ban megjelent kiadás címlapjára egy évvel később héberül írta fel a kiválasztott igehelyet a peregrinus (eltévesztve a versszámot): „Az Úrnak félelme feje a bölcsességnek” (Péld 1,7). Ebben az esetben a külhoni professzorok jellemző keresetkiegészítő foglalatosságait érhetjük tetten: tanítványaikat a házukba fogadták „albérlőként”, vagy magánórákat adtak óradíjért. Végül megjegyzendő, hogy Baumbachnak Coppen felett mondott búcsúztató beszéde is megtalálható a heidelbergi nyomtatványokat tartalmazó gyűjteményes kötetben.⁶⁴

Összegzés

Geleji Katona István egykori gyűjteményének kötetei főként az ortodox teológusról korábban kialakult képet erősítették. A művek többsége a beszerzést megelőző évtizedekben került ki a prélum alól, vagyis egészen friss munkákat szerzett, legtöbbször a század első két évtizedének teológiai csatározásait jelenítette meg. A művek megoszlása meglehetősen egynemű képet mutatott: főként hitvitázó munkák, néhány prédikáció, iskolai szónoklatok, disputációk és más egyetemi kiadványok, tankönyvek, exemplum-gyűjtemények kerültek a marosvásárhelyi kollégiumba. Ebben semmi meglepő nincs, épp ilyen kötetek felbukkanását várhattuk a 17. század első felében élt ortodox református lelkész könyvtárában.

Egyelőre nem tudunk biztos magyarázatot adni arra a kérdésre, hogy miért épp ezek a munkák kerültek a marosvásárhelyi skólába. Geleji Katona könyvjegyzékén a harcos kálvinista kiadványok mellett

⁶³ Geleji Katona egyik utódának héber nyelv iránti érdeklődésére lásd: OLÁH Róbert, *A héber nyelv szerepe Tofeus Mihály műveltségében = Studia: Debreceni Teológiai Tanulmányok*, 2016/1, 51–62.

⁶⁴ Jelzete: Bo-22675 coll. 56.

alapvető dogmatikai, bibliamagyarázó, filozófiai, logikai, retorikai, irodalmi és historikus munkák is helyet kaptak, ám közülük alig találunk néhányat a Teleki-Bolyai Könyvtár mai állományában. Elképzelhető, hogy a gyermektelenül elhalt lelkész valamelyik református kollégiumba szánta hagyatékának a diákság számára hasznos részét, ám erre utaló forrás vagy bejegyzés eddig nem bukkant fel.⁶⁵

Azokatlan mottó-használatra is fény derült: a possessor-bejegyzése mellé felvett szimbólumokat (10 különböző jelmondatot) többször is a kötetek tartalmához rendelte hozzá.

A kutatás már a kezdeti szakaszban új adatokkal szolgált a tulajdonos műveltségét alapjaiban befolyásoló peregrinációról: felbukkant egy autográf Pareus-kézirat, valamint egy ajándékozó bejegyzés nyomán hírt adhattunk Geleji Katona és id. Friedrich Spanheim kapcsolatáról. Végül megismerhettük az egyik szállásadóját, Baumbach professzort, aki magánórákon héber nyelvre tanította. Geleji Katona album amicorumának és omniáriumának hiányában ilyen részadatokra támaszkodva rajzolhatunk pontosabb képet az egykori erdélyi püspök és udvari prédikátor külföldi tanulmányairól.

Melléklet

Id. Geleji Katona István könyvei a Teleki-Bolyai Könyvtárban

A kutatás során fellelt köteteket a jelzetek szerinti sorrendben közöljük, mintaképpen *A Kárpát-medence kora újkori könyvtárai* című sorozat leírásai szolgáltak. A provenienciára utaló bejegyzéseket a kötetben található sorrendben adjuk meg (kötés, előzéklapok, címlap, egyéb helyek), ezen belül a valószínűsíthető kronológiai sorrendet rekonstruáljuk.

---

⁶⁵ Koncz József sem említi Geleji Katonát a kollégiumi könyvtár adományozói között. Lásd: KONCZ József, *A marosvásárhelyi helv. hitv. Főtanodai Könyvtár ismertetése = MKSz*, 1879, 215–233, 313–332.

A marginálisokat és aláhúzásokat jelezzük, a művelődéstörténeti szempontból fontos terjedelmesebb bejegyzésekre utalunk.

Bo-1074

Coll. 1. David PAREUS, *Irenicum, sive De unione et synodo evangelicorum concilianda liber votivus paci ecclesiae, et desiderii pacificorum dicatus*, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 4°. – VD17 12:112937T⁶⁶

Kötés: Karmazsinszínű pergamenkötésben, metszése poncolással díszített. Supralibros: S. K. G. 1616

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Stephanus Kathona Geleinus (a címlapon)

Est Joannis T. Papolczy mpria. Constat R. 1. (a címlapon)

Est Michaelis Fogarasi mpria. (a címlapon)

Est Michaelis Fogarasi A(nno) 1677 Martiu(s) 23. (a címlapon)

Liber Ill(ustris) Collegii S(aros) P(atachinae) M(aros)Vásár helyiensis (!) A(nn)o. 1774 comp(aravit) D(ena)r(ios) 22. (a címlapon)

Jure possidet hunc Codicem Matthias Venter Ab An(n)o 1716. Die. 25. Februarii mpria. (a címlapverzón)

Megj.: Az előzéklapokon sűrű jegyzetelés olvasható, a szövegben aláhúzások és marginálisok.

Adattár 16/3, In quarto 7.

Coll. 2. Davidis PAREI Silesii *controversiarum eucharisticarum una de litera et sententia verborum Domini in S. Eucharistia*, Haidelbergae, [Vögelin?], 1603, in 4°. – VD17 39:129797E

Megj.: Az)( )(4 jelű ív végén Apafi fejedelemmel kapcsolatos úrvacsorai feljegyzés Brassóból (1667). A hátsó szennylapon kéziratos „Reggeli imatsag”.

Bo-1115

Gisbertus VOETIUS, *Desperata causa papatus, novissime prodita a Cornelio Jansenio ... ubi imprimis magna illa praejudicia de Reformatorum*

⁶⁶ A tételleírások a VD 17 (*Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraums erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts*) online verziója nyomán készültek: <https://gso.gbv.de/DB=2.1/>.

vocatione, successione et secessione funditus subruuntur, Amstelodami, ex officina Joannis Janssonii, 1635, 4°.

Kötés: Pergamenkötésben

Poss.: A' Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Admodum R(everen)do ac clarissimo viro D(omi)no Stephanus K(atona) Gelei, Episcopo Ecclesiarum universarum Transylvanicarum orthodoxus vigilantissimus, nec non Antistiti Ecclae. Albae Julianae Fidelissimo, d(omi)no ac Patrem suo meritissimo, et in clariss(im)o Patri Humanissimo in perpetuum gratitudinis suae ac filialis obsequiithesseram (?) mittit Johannes Pas(toris) Tsaholczi Franekera occidentali Frisiarum mpria. (az első kötéstábla belső oldalán)

Liber Ill(ustris) Collegii S(aros) P(atachinae) Albensis e(x) T(estamen)to R(everendissimo) D(omi)no Steph(ani) Szekeres (a címlapon)

Bo-1374

Coll. 1. Raphael EGLINUS ICONIUS, *Expressa et solida totius apocalypsis dominicae epilysis, perpetuo homiliarum archetypo sensus literalis lucem ecclesiae Dei foenerans*, Hanoviae, typis Thom. Willerianis, impensis vero Conr. Biermanni, et consort., 1611, in 4°. – VD17 39:128890C

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1617

Poss.: Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros) Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Adattár 16/3, In quarto 5.

Coll. 2. Ludovicus LAVATER, *Ezras: Liber primus Ezrae, homiliis XXXVIII*, Tiguri, in officina Froschoviana, 1586, in 4°.

Megj.: Néhány nem Geleji Katona kezétől származó bejegyzéssel.

Coll. 3. Ludovicus LAVATER, *Nehemias: Liber Nehemiae qui et secundus Ezrae dicitur, homiliis LVIII*, Tiguri, in officina Froschoviana, 1586, in 4°.

Megj.: Néhány nem Geleji Katona kezétől származó bejegyzéssel.

Bo-1407

Gregorius RICHTER, *Axiomatum politicorum, accessione CLXXIV. novarum regularum, multarumque sententiarum et exemplorum aucta et locupletata*, Editio tertia, Goslariae, excusa, typis Johannis Vogdii, 1615, in 4°. – VD17 1:001434H

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1619.

Poss.: (...) W. Lefeki (a kötéstábla belső oldalán)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Stephani Katona Gelei A(nno) 1620 Heidelb(ergae) (a címlapon)

Liber Ill(ustris) Coll(egii) S(aros) P(atachinae) Albensis e(x)

T(estamen)to R(everendissimo) D(omi)no Steph(ani) Szekeres (a címlapon)

Bo-1408

Coll. 1. Gregorius RICHTERUS, *Axiomatum oeconomicorum, accessione multarum novarum regularum multarumque sententiarum et explorum aucta et locupletata*, Editio nova, Jenae, typis Steinmanni, sumptibus Johan. Rhambae, 1618, in 4°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1619.

Poss.: (...) in W. Lefeki (a kötéstábla belső oldalán)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Stephani Katona Geleini Anno 1620 Heidelb(ergae) (a címlapon)

Liber Ill(ustris) Coll(egii) S(aros) P(atachinae) Albensis e(x)

T(estamen)to R(everendissimo) D(omi)no Steph(ani) Szekeres (a címlapon)

Megj.: Sangvine mundata est Ecclesia, Sangvine coepit Sangvine succrevit, sangvine finis erit. S. K. G. (az előzéklapon)

Coll. 2. Gregorius RICHTERUS, *Axiomatum historicorum pars tertia, continens axiomata ecclesiastica*, Goslariae, Johannes Vogdii imprimebat, sumptibus Johannis Rhambae, 1614, in 4°.

Coll. 3. Gregorius RICHTERUS, *Appendix ad regulas historicas, continens novorum axiomatum centurias tres*, Gorlici, typis et sumptibus Johannis Rhambae, 1614, in 4°. – VD17 1:001438P

Bo-1990

Coll. 1. Johannes CASUS, *Speculum quaestionum moralium in universam Aristoteli philosophi summi ethicen*, Francofurti, ex officina typographica Egenolfi Emmelii, impensis Petri Kopffii, 1616, in 8°. – VD17 12:632546N

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1620

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Coll. 2. *Actus solennis promotionis XXII. philosophiae et artium magistrorum habitae in Academia Marpurgensi XII. Augusti anni a nato Christo MDCXIX*, promotore Johanne COMBACHIO, Marburgi Cattorum, ex officina typographica Sauriana, 1620, in 8°.

Bo-2088

David PAREUS, *Roberti Bellarmini ... de justificatione impii libri V. explicati et castigati*, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 8°. – VD17 12:122262Q

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616

Poss.: Rom. 4. 6. et Ps. 32. Beatus homo cui Deus imputat justitiam absque operib(us) Et: Rom. 3. 28. Colligimus [*igitur* – kieg.: O. R.] hominem justificari fide absque operibus legis. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Adattár 16/3, In octavo 16.

Bo-2092

Tom. 1. *Disputationum Roberti BELLARMINI... De controversiis Christianae fidei, adversus huius temporis haereticos*, Ingolstadii, ex typographia Adami Sartorii, 1605, in 8°. – VD17 12:113239Z

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616; I. P. Cz.

Megj.: Címlapja hiányzik. A hátsó kötéstáblán kezdetlegesen másolt óegyházi szláv szövegrészlettel.

Sok kéziratos bejegyzés, főként a *De Christo qui est mediatore* című fejezetnél.

Adattár 16/3, In octavo 8–13.

Tom. 2. *Disputationum* Roberti BELLARMINI ... *De controversiis Christianae fidei, adversus huius temporis haereticos*, Tomus secundus, Ingolstadii, ex typographia Adami Sartorii, 1605, in 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616; I. P. Cz.

Poss.: Galat. 1. 8. Etiam si nos, aut Angelus ē coelo evangelizet vobis praeter id quod vobis evangelizavimus, anathema esto.

Stephanus Kathona Gheleinus (a címlapon)

Megj.: Számos aláhúzás és lapszéli jegyzet, főleg a *De beatitudine et canonizatione sanctorum*, a *De notis ecclesiae*, a *De ecclesia militante*, és a *De conciliorum auctoritate* című fejezeteknél.

Tom. 3. *Disputationum* Roberti BELLARMINI ... *De controversiis Christianae fidei, adversus huius temporis haereticos*, Tomus tertius, Ingolstadii, ex typographia Adami Sartorii, 1605, in 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616, I. P. Cz.

Poss.: I. Joh. 1. 7. Sanguis Jesu Christi filii dei purificat nos ab omni peccato. Stephanus Kathona Geleinus (a címlapon)

Megj.: Sok aláhúzás, jegyzetek főként a *De sacramentiis in genere*, a *De Eucharistia*, a *De veritate corporis Domini in Eucharistia ex testimoniis patrum* és a *De missa* fejezeteknél.

Tom. 4. *Tertii tomi tertia controversia generalis, de sacramento eucharistiae, sex libris explicata*, [S. I.], [s. n.], [s. a.], 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: (...) B. S. 1614; S. K. G. 1616

Tom. 5. *Tertii tomi quarta controversia generalis, de sacramento poenitentiae, quatuor libris comprehensa, quibus accesserunt alii duo de indulgentiis*, [S. I.], [s. n.], [s. a.], 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616; I. P. Cz.

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum Mvásárhelyensis. Ao. MDCCLXXXIV. Biblioth. Steph. Nagy. mpria. (az előzéklapon)

2 Cor. 7. 10. Quae secundum deum est tristitia, ea resipiscentiam efficit ad salutem; cuius nunqua(m) poeniteat mundi vero' tristitia mortem efficit. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

J. Kassai (a címlapon)

Megj.: Az előzéklapon kézírással: „Forma absolutionis de remissionis peccatorum omnium...”

Tom. 6. *De justificatione impii, et bonis operibus, generatim, liberi quinque*, [S. l.], [s. n.], [s. a.], 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: I. K. V. 1609

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

J. Kassai (az előzéklapon)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis A(nn)o MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

Megj.: Az előzéklapon tartalmi mutató. Aláhúzások, marginálisok. Eredetileg talán nem a Geleji Katonáé volt, a Kollégium könyvtárosai pótolhatták ki a máshonnan származó kötetrel a hiányos sorozatot.

Tom. 7. *Disputationum Roberti BELLARMINI ... De controversiis Christianae fidei, adversus huius temporis haereticos*, Tomus quartus, Ingolstadii, ex typographia Adami Sartorii, 1605, in 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616; I. P. Cz.

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis A(nn)o MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

Genes. 1. 31. Vidit Deus omnia quae fecerat et era(n)t valde bona. Sed per unu(m) hominem peccatum in mundu(m) introiit, ac per peccatu(m) mors, et ita in o(mn)es haec mors pervasit in quo o(mn)es peccaverunt. Rom. 5. 12. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

Megj.: Néhány marginálissal.

Bo-2093

David PAREUS, *Roberti Bellarmini ... de gratia et libero arbitrio, libri VI, quorum duo priores tractant de gratia, quatuor posteriores de libero arbitrio, eiusque cum gratia cooperatione, explicati et castigati*, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1614, in 8°. – VD17 39:145509Q

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616

Poss.: Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)

Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. [Bibliothecario Stephano Nagy] mpria. (a kötéstábla belső oldalán)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Philip. 2. 13. Deus [*enim* – kieg: O. R.] is est qui efficit in vobis et velle et perficere pro benevoló suo libitu. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

Megj.: Aláhúzásokkal és néhány lapszéli jegyzettel.

Adattár 16/3, In octavo 14.

Bo-2093a

David PAREUS, *Roberti Bellarmini ... liber unus de gratia primi hominis, explicatus et castigatus*, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johan. Lancelloti, 1612, in 8°. – VD17 1:050588P

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy mpria. (az előzéklapon)

Rom. 6. ult. Stendium peccati mors, donum autem dei est vita aeterna in Christo Jesu Domino nostro. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

Megj.: A szövegben aláhúzások, néhány NB.

Adattár 16/3, In octavo 15.

Bo-2370

Coll. 1. Matthaei SUTLIVII *de indulgentiis et jubileo, adversus Robertum Bellarminum, aliosque pontificium Romanorum in negotiatione circa indulgentias institores, libri duo*, [Heidelbergae], typis Voegelianis, 1606, in 12°.

Kötés: Pergamenkötésben, metszése poncolással díszített. Supralibros: S. K. G. 1617

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Stephanus Kathona Gheleinus (a címlapverzón)

Ill(ustris) Coll(egii) S(aros) P(atachinae)M(aros)Vásárhely(ensis)

(A címlapon)

Megj.: Néhány aláhúzás és egy marginális.

Adattár 16/3, In sedecimo 4.

Coll. 2. Gabrielis POUELI ... *Disputationum theologiarum et scholasticarum de Antichristo et eius ecclesia libri II*, [Heidelberg], typis Voegelianis, [1604], in 12°. – VD17 12:108961Q

Megj.: Néhány aláhúzás a szövegben.

Bo-3295

Coll. 1. Roberti BELLARMINI... *Institutiones linguae Hebraicae, postremo recognitae, ac locupletatae*, Coloniae Allobrogum, apud Petrum de la Roviere, 1618, in 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1619

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Prov. 1. 6. [helyesen: 7. vers – O. R.] תאריהיהייתישאר תעד Stephani Katona Geleini. Heidelbergae. Privatim institutus a' Balthasare Baumbachio S(acrae) L(inguae) professor. hospite gratissimo (a címlapon)

Liber Ill(ustris) Coll(egii) S(aros) P(atachinae) Albensis e(x) T(estamen)to R(everendissimo) D(omi)no Steph(ani) Szekeres. (a címlapon)

Megj.: Számos margináliával.

Coll. 2. Johannes Gasparus MYRICAËUS, ...*Prima elementa linguae Syriacae Jesu-Christo vernaculae, quibus adjecta sunt exercitia quaedam ad lectionem Syriacam necessaria, cum versione interlineari*, Coloniae Allobrogum, typis Petri de la Roviere, 1616, in 8°.

Bo-5235

[Santes PAGNINUS], *Bibliorum codex sacer et authenticus, Testamenti utriusque Veteris et Novi, ex Hebraea et Graeca veritate, quam proxime ad literam quidem fieri potuit, fidelissime in Linguam Latinam translatus*, [Francofurti],[in officina Andreae Cambiery], [1614], 8°.

Kötés: Aranyozott gerincű félbörkötésben, a gerincen zöld címszalag, a kötéstáblák márványozott papírral borítottak, a metszés növényi ornamentikával poncolt (18. sz.).

Poss.: A' Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

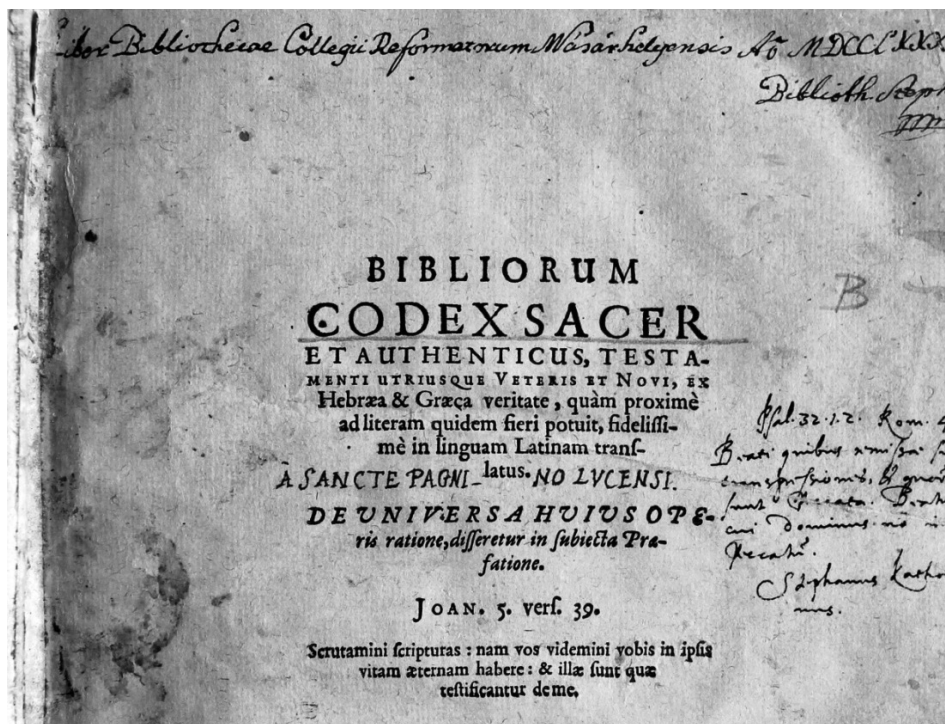
Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis
A(nn)o MDCCXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy mpria.
(a címlapon)

Psal. 32. 1. 2. Rom. 4. 7. 8. Beati quibus remissae sunt legis
transgressionēs, et quor(um) tecta sunt peccata. Beatus vir cui
dominus no(n) inputavit peccatu(m). Stephanus Kathona Gheleinus.
(a címlapon)

Megj.: A bibliográfiákban szereplő kiadások (1564, 1579, 1591,
1600, 1614) digitális változataival összevetve a nyomtatvány
azonosítható az 1614. évi kiadással. A Biblia rézmetszetes
díszcímlapja hiányzik, helyette egy rövid nyomtatott címfelirat
fogadja az olvasót. Hibásan nyomott példányról, vagy olyan
variánsról lehet szó, amelyet a díszcímlap nélkül olcsóbban lehetett
megvásárolni (?).

Számos lapszéli bejegyzéssel (több kéztől), főként az *Ószövetség*
könyveinél.

Adattár 16/3, In quarto 1.

3. kép. A Pagninus-féle Biblia címlapjának részlete Geleji Katona bejegyzésével
(Bo-5235)

Bo-5262

Balthasar MEISNERUS, *Brevis consideratio theologiae Photinianaе, prout eam Faustus Socinus descripsit in libello suasorio, cui titulus: Quod evangelici omnino deberent se illorum coetui adjungere, qui falso Ariani atq(ue) Ebionitae vocentur*, Wittebergae, excudebat haeredes Johannis Richteri, impensis Caspari Heiden, 1619, in 8°. – VD17 3:307712D

Kötés: Pergamenkötésben.

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformato(r)um M(aros) Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

Stephani Katona Geleini A(nno) 1621 10 Jan(uarii) Cassov(iae) (a címlapon)

Megj.: Aláhúzásokkal és elvértve lapszéli jegyzetekkel. A hátsó kötéstábla belső oldalán: „Loca quae in articulo de persona Christi genuine' explicant(ur) et a' corruptelis Socinianis vindicant(ur) haec sunt.” Ezt követi 8 igehely felsorolása, lapszámokra hivatkozással.

Bo-5305

Coll. 1. Davidis PAREI *Exercitationum philosophicarum et theologiarum libri IV*, cum praefatione M. Joh. Philippi PAREI ..., Heidelbergae, impensis Jonae Rhodii, typis Johannis Lancelloti, 1610, in 8°. – VD17 3:316191Q

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1615.

Poss.: Liber Bibliothecae Collegii Reformato(r)um M(aros) Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Ovidius. Usus et ars docuit quod que scit omnis homo. Stephanus Kathona Gheleinus. (a címlapon)

Adattár 16/3, In octavo 18.

Coll. 2. *Disceptatio epistolaris Joannis MAGIRI Jesuitae concionatoris, et Davidis PAREI Christiani theologi de auctoritate divina et canonica S. Scripturarum, deq. absoluta Ecclesiae infallibilitate*, [Heidelbergae], typis Vogelianis, 1604, in 8°. – VD17 12:108594L

Coll. 3. David PAREUS, *Exegesis disputationis de Sacrarum Scripturarum divina et canonica auctoritate adversus Jesuitarum strophas et imposturas, cum vindicatione a maledica cujusdam Moguntii Vicarii censura*, [Heidelbergae], typis Voegelianis, 1604, in 8°. – VD17 1:050743L

Coll. 4. [Lásd: coll. 3.]

Megj.: duplum

Bo-5321

Coll. 1. *Responsio ad apologiam Jacobi Greitseri Romanensis theologiae in Academia Ingolstadiana, conscriptam de Christiani Simonis LITHI Miseni scholiis, quibus illustratur vita Lojolae fundatoris Jesuitici ordinis*, Heidelbergae, typis Christophori Leonis, 1600, in 8°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1616

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis. A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria. (az előzéklapon)

Stephani Kathona Gheleini (címlapon)

Adattár 16/3, In octavo 24.

Coll. 2. *Responsio altera ad alteram Jacobi Greitseri ... apologiam quinque libris comprehensam, pro vita Ignatii Lojolae ..., illustrata scholiis Simonis LITHI Miseni*, Haidelbergae, [s. n.], 1603, in 8°. – VD17 23:638636N

Coll. 3. *Appendicula de apologia Societatis Jesu in Gallia ad christianissimum Galliae et Navarrae regem Henricum IV. scripta a' religiosiis ejusdem societatis in Gallia*, [S. l.], [s. n.], [ca. 1610], 8°. – VD17 23:638639L

Bo-5906

Coll. 1. Davidis PAREI *Collegiorum theologorum quibus universa theologia orthodoxa, et omnes prope theologorum controversiae perspicuae et varie explicantur*, Decuria una, Heidelbergae, impensis Jonae Rhodii, typis Johannis Lancelloti, 1611, in 8°. – VD17 23:637970E

Kötés: Pergamenkötésben, metszése poncolással díszített.

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis
A(nn)o MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Steph(ano) Nagy. mpria.
(Az előzéklapon)

Ex libris Michaelis Surini (az előzéklapon)

Stephani Katona Geleji (a címlapon)

Megj.: *Adattár* 16/3, In octavo 17.

Coll. 2. Davidis PAREI *Collegiorum theologorum quibus universa theologia orthodoxa, et omnes prope theologorum huius temporis controversiae perspicuae et varie explicantur*, Pars altera, postremum est anti-Bellarminianum succinctum in omnes Rob. Bellarmini card. controversias, Heidelbergae, impensis viduae Jonae Rosae, typis Joh. Georgii Geyderi, 1620, in 8°. – VD17 12:110738F

Megj.: Számos aláhúzással a szövegben.

Bo-22675

Coll. 1. Jacobus ZABOROWSKI, *Ad nodum Gordium, seu Disputationem de vocatione ministrorum, a Martino Smiglecki Jesuita ... editam, brevis, simplex, et succincta responsio*, [Racoviae], [Sternacius], 1615, in 4°.

Kötés: Pergamenkötésben. Supralibros: S. K. G. 1617

Poss.: A Maros Vásárhelyi e. r. Fő iskola könyve (nyomtatott ex libris a kötéstábla belső oldalán)

Liber Bibliothecae Collegii Reformatorum M(aros)Vásárhelyensis.
A(nn)o. MDCCLXXXIV. Biblioth(ecario) Stephano Nagy mpria.
(az előzéklapon)

Stephani Katona Gelei (a címlapon)

Megj.: Az első kötéstáblához rögzített különálló kézirat: „Theses Doctoris D(avidis) Parei, propria manu scriptae, me Respondente disputata Heidelb(ergae)”.

A hátsó szennylapon: „Catalogus librorum Stephani Katona Geleini In Academia Hejdelbergensi et alibi comparatorum numerus praefixus volumina: posteriorum trium primus materiae, secundus compactionis, tertius Ungaricum computum denotat.”

Lásd: *Adattár* 16/3, 3–8.

A kolligátumra lásd: *Adattár* 16/3, In quarto 9.

Coll. 2. Jacobus ZABOROWSKI, *De missione sacerdotum in ecclesia Romana, contra Martinum Smigleceium ... dissertatio*, [Racoviae], [Sternacius], 1615, in 4°.

Coll. 3. *Examen compendii theologici recens correcti a D. Christophoro Pelargo etc. in quo Calvinismum palam profitetur, studio veritatis, et monendae juventutis gratia institutum, ac disputationis ordinariae loco publice propositum, in inclyta Academia Wittebergensi, autore et praeside Friderico BALDUINO ... respondente M. Johan-Thomae PHRYSSIO Spirensi Nemetano, Wittebergae, apud Paulum Helwig, 1617, in 4°. – VD17 3:011809B*

Coll. 4. *De fractione panis eucharistici theses, quas candido .... iudicio et colloquio, in Academia Francofurtana superiorum voluntate proponebat publ. Christophorus PELARGUS ... respondente M. Johanne CRUGERIO Berlinensi Marchico, Hanoviae, typis Wecheliani, apud Claudium Marnium, et haeredes Joannis Aubrii, 1607, in 4°. – VD17 23:258771D*

Coll. 5. Nicolai THEÖKELI... *Oratio de nobilitate, scripta et habita in solenni, illustris et antiquae Heidelbergensis Academiae conventu V. die Septembris, Heidelbergae, typis Joannis Lancelloti, 1604, in 4°. – RMK III. 1013.*

Coll. 6. Davidis PAREI *De triumpho Jesuitarum, ex colloquio Durlacensi nuper reportato, oratio inauguralis cum ... Heinrico Altingo ... ordinatio, in frequentissimo Academiae congressu insignia doctoralia conferetur, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 1:081683V*

Coll. 7. Davidis PAREI *de statu quinquagenario Palatinae ecclesiae, oratio in doctoratum theologicum ... Simonis Erpp-Bruchausen Lemgoviensis Westp. 17. Augusti 1615. in Academia Heidelbergensi celebratum, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 39:121769R*

Coll. 8. Davidis PAREI *de pace et unione ecclesiarum evangel. oratio inauguralis habita in solenni universitatis Heidelbergensis ... qua ... Cunrado Deckero S.S. Theologiae, novem candidatis juris utriusque insignia doctoralia conferebantur, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johan. Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 39:129495Y*

Coll. 9. Davidis PAREI *in publicatione rectorali legum Academiae Heidelbergensis 21. Januar. 1611. habita oratio e quaestione: utrum leges magistratus obligent in conscientia?, Heidelbergae, impensis Jonae Rosae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 1:081689R*

Coll. 10. Samuel ROSSAEUS, *Melē syncharistika, Jehova auspice Phoebō duce musarum choro appaludente, cum potentissimum heros, ac*

princeps florentissimus Friedricus V. palatinus ad renum comes ... una cum illustrissima heroina Elisabetha conjuge sua regia, ex Boiariae regionibus ad Nicrum reversus XIIX. Cal. Sept.(...) Anno ... MDCXV. inclytam Haydelbergam feliciter ingrederetur, Heydelbergae, typis Davidis Albini, [1615?], in 4°.

Coll. 11. BOJTI VERES Gáspár, *Panegyris in excellentissimas, heroicas omniq. admiratione dignissimas laudes ... Gabrielis Bethlen ... orthodoxae fidei propugnatoris accerrimi, domini et maecenatis sui celsissimi in debiti animi humilimiq(ue) obsequii symbolum heroico carmine concinnata*, Heidelbergae, typis Albinianis, 1617, in 4°. – RMK III. 1193.

Coll. 12. Marci ANTONII DE DOMINIS ... *causae profectionis suae ex Italia*, [S. 1.], [s. n.], 1616, in 4°. – VD17 23:249417V

Megj.: A címlap alján korabeli kézírással: „Heydelbergae, typis Vegoelin. (sic!) A. 1617.”

Coll. 13. *Positiones theologiae de mysterio incarnationis Filii Dei*, sub praesidio d. Davidis PAREI ... A. Thomas KNOXIO Scoto ... consuetis, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1614, in 4°.

Coll. 14. *Positiones theologicae, de uno vero Deo et S.S. Trinitate, quas eodem Jehova Triuno juvante*, sub praesidio ... Davidis PAREI ... publicae S.S. theologiae cultorum censura proponit, Andreas KYSIRI GYÖNGYÖSINUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 4°. – RMK III. 1151.

Coll. 15. *Disputatio theologica de Filii Dei genuina naturali et essentia divinitate, opposita erroribus Samosatenianorum, ac Arrianorum huius temporis*, quam ... praeside Bartholomaeo COPPEN ... publicae disquisitioni ac censurae subiicit Petrus VACI Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 4°. – RMK III. 1153.

Coll. 16. *Disputatio theologica de Justificatione hominis coram Deo*, quam ... praeside Bartholomaeo KOPPEN ... exercitationis ergo ad publicam ... proponit Johannes HOLSTENIUS Schuttorphiensis Westphalus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 4°.

Coll. 17. *Theses physicae de natura* ... praeside ... Wolfgango LOSSIO ... respondens Michael BÖLÖNI Transylvanus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti 1604, in 4°. – RMK III. 1011.

Coll. 18. *Positiones theologicae, de vera Christi ecclesia et conciliis*, sub praesidio ... Bartholomaei COPPENI ... ad publicam disquisitioni proponit Stephanus VELICHIUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1615, in 4°. – RMK III. 1154.

Coll. 19. *Theses et antitheses theologicae de purgatorio* ... sub praesidio ... Bartholomaei COPPENI ... publicae disquisitioni subjicit Henricus GUY Neocomensis Helvetius, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°.

Coll. 20. *Perikopē Theologica tēs orthodoxias, de vere catholica sub uno capite Christo ecclesia...* sub praesidio ... Henrici ALTINGI ... publice ventilandam proponit Thomas WEGIERSCIUS Polonus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 14:001765B

Coll. 21. *Theses theologicae de legis usu et abusu, ex dicto apostoli ad Tim. I. vers. 8.9.*, sub praesidio ... Davidis PAREI ... publicae ... subjicit Andreas P. BEKESI Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – RMK III. 1171.

Coll. 22. *Theses theologicae, de foedere Dei* ... sub praesidio Henrici ALTING ... publice examinandas proponit M. Johannes SANTENUS Clivo-Vesaliensis, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°.

Coll. 23. *Theses theologicae, de aeterna Dei praedestinatione*, quas ... praeside, Bartholomaeo Coppenio ... pro theologiae doctoratu M. Conradus DECKHER Juliensis ... examinandas proponit, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 547:693054A

Coll. 24. *Theses logicae de praedicamentis*, quas ... praeside M. Georgio Theodoro BRETTELL Neustadiensi ... defendere conabitur Johannes Melchior JUNCKER Spirensis Nemetanus, Heidelbergae, typis Davidis Albini, 1616, in 4°.

Coll. 25. *Theses theologicae de resurrectione mortuorum*, quas ... sub praesidio Henrici ALTING ... publice ventilandas proponit Wolfgangus BIDERMAN Scaphusiano-Helvetius, Heidelbergae, typis Davidis Albini, 1616, in 4°.

Coll. 26. *Disputatio theologica de providentia Dei*, quam ... sub praesidio ... Bartholomaei COPPENII ... ventilandam proponit, et pro virili defendet Christianus FLURERUS Wittebergensis, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1616, in 4°. – VD17 1:054395D

Coll. 27. *Theses medicae de humoribus corporis humani*, quas ... praeside ... Simone OPSOPEO ... publice discutiendas proponit Joh. Casparus BLASSIUS Tig-Helvetius, Heidelbergae, typis Davidis Albini, 1616, in 4°.

Coll. 28. *Disputatio theologica, de satisfactione et merito Christi*, quam ... praeside ... Bartholomaeo COPPENIO ... publice examinandam proponit ... Joannes BUCHWÄLDERUS, Heidelbergae, typis Johannis Lancellotti, 1616, in 4°.

Coll. 29. *Disputatio theologica de poenitentia et tolerantia crucis*, quam ... sub praesidio ... Henrici ALTING ... publicae ... subjiciit Nicolaus

- PERROTUS Genevensis, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. Coll. 30. *Assertiones theologicae contra heterodoxon missae sacrificium*, quas ... praeside ... Bartholomaeo COPPENIO ... proponit Thomas WEIGERUS Polonus, Heidelbergae, typis Johann. Lancelloti, 1617, in 4°. Coll. 31. *Assertio aeternae deitatis Filii Dei, ex Epistola Pauli ad Coloss. cap. I. v. 15.16.17. ad publicam in Academia Archipalatina disputationem proposita*, praeside ... Henrico ALTING ... respondente Johanne GUILIELMO Ebersbacensi Nassovico, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.
- Coll. 32. *Theses theologicae de sacramentis in genere*, quas ... sub praesidio ... Bartholomaei COPPENI ... publice ventilandas proponit Gregorius RICHTERUS Gorlicensis Lusatus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.
- Coll. 33. *Problemata theologicum de veritate et existentia purgatorii pontificii, an sit, sive vere existat, ad publicam in Academia Heidelbergensi disputationem propositum*, praeside ... Henrico ALTING ... a Nicolao MOLITORE Mezerziceno Moravo, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.
- Coll. 34. *Theses orthodoxae, de justificatione hominis peccatoris coram Deo*, quas ... sub praesidio ... Davidis PAREI ... publici examinis censurae subjicit Stephanus KATONA GELEINUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1197.
- Coll. 35. *Theses theologicae de mundi gubernatione sive Dei providentia*, quas ... praeside ... Davide PAREO ... publice ventilandas proponit Johannes ALBENSIS Transsylvanus Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1190.
- Coll. 36. *Problemata theologicum, an Calviniani, quos vocant, fundamentum fidei sartum, tectum retineant?*, praeside Henrico ALTING ... respondentis partes tuente Andreae PRAGAI Ungaro, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1201.
- Coll. 37. *Theses theologicae, de potestate ecclesiastica*, quas ... sub praesidio ... Bartholomaei COPPENI ... publice discutiendam proponit ... Stephanus FEGYWERNEKI Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1194.
- Coll. 38. *Positiones physicae de elementis in genere*, quas ... praeside ... Nicolao MATTHIADAE Bachendorfio ... pro facultate ingenii propugnabit Johannes FÜSÜS PATACHINUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1195.
- Coll. 39. *Theses theologicae, de ascensione et sessione Christi ad dextram Dei in coelis*, quas ... sub praesidio ... Bartholomaei COPPENI ... ad

publicam in Academia Heidelbergensi disputationem proponit Abraham SCHWEITZER Brigensis Silesius, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.

Coll. 40. *Disputatio theologica, de vocatione ad salutem*, quam ... sub praesidio ... Henrici ALTINGII ... censurae publicae submittit Christianus CHYTRAEUS Bremensis, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.

Coll. 41. *Theses theologicae, de praedestinatione Dei gratuita ad salutem*, quas ... sub praesidio ... Henrici ALTING ... publicae disquisitioni subjicit Michael CANISAEUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1198.

Coll. 42. *Disputatio theologica de fide, an ex eius praevisione pendeat aeterna Dei electio*, quam ... praeside ... Henrico ALTING ... eventilandam proponit M. Theodorus ZVINGERUS Basileensis, Heidelbergae, typis Gotthardi Vegelini, 1617, in 4°.

Coll. 43. *Disputatio, de praedicamento qualitatis*, quae ... praeside M. Nicolao WEDELIO ... respondente Georgio Theodorico Rieding, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.

Coll. 44. *Theses physicae de elementis in genere et specie*, quas ... praeside ... Nicolao MATTHIADE Bacchendorff ... eventilandas proponit Johannes Philippus BERTHEL Osthovic-Palatinus, Heidelbergae, typis Albinianis, 1617, in 4°.

Coll. 45. *Positiones physicae de aere*, quas ... praeside ... M. Christophoro JUGNITIO ... ad publicam ... proponit Johannes Georgius HOPFFIUS Bammenthalensis Palatinus, Heidelbergae, typis Albinianis, 1617, in 4°.

Coll. 46. *Zyncharmata Amicorum ad dn. Nicol. Ficeisenium Ulmedano-Bipontinum* cum ei ... dn. Simone OPSOPOEO ... dn. Niolao MATTHIAEDE ... in antiquissima Academia Haidelbergensi doctoratus philosophici gradus ... a ... Joann. Casimiro JORDAN ... ord. promotore rite designato conferetur, Haidelbergae, [k. n.], 1617, in 4°.

Coll. 47. *Disputatio physica de mundo*, quam ... sub praesidio Christophori JUGNITII ... publicae disquisitioni subiicit Fridericus SPAHNEMIUS Amberga Palatinus, Heidelbergae, typis Albinianis, 1617, in 4°.

Megj.: Praestantissimum et Doctissimum D(omi)n(um) Stephanum Ghelei ad opponendum officiose' et humaniter invitat. Respondens. (a címlapon)

Coll. 48. *Positiones theologicae de sacramento baptismi*, quas ... sub praesidio ... Davidis PAREI ... publici examinis censurae subiicit Stephanus P. WARSANI Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1203.

Coll. 49. *Theses theologicae, de ecclesia*, quas ... sub praesidio ... Henrici ALTING ... publice ventilandas proponit Gregorius BAKAI Ungarus, Heidelberg, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1191.

Coll. 50. *Positiones theologicae de Jesu Christi mediatoris et servatoris nostri persona, officio, et beneficiis*, quas ... sub praesidio ... Davidis PAREI ... publico examinandam subjicit Stephanus S. PELIUS Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1200.

Coll. 51. *Theses theologicae, de libero arbitrio hominis et gratia Dei*, quas ... sub praesidio ... Davidis PAREI ... publice disquisitioni subjicit Matthias JAZ-BERENI Ungarus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°. – RMK III. 1196.

Coll. 52. *Theses physicae de respiratione*, quas ... sub praesidio ... Christophori JUGNITI ... publice examinandas proponit Richardus HEMELIUS Heidelb., Heidelbergae, typis Albinianis, 1617, in 4°.

Coll. 53. *Positiones politicae, de monarchia*, quas ... sub praesidio ... Christophori JUGNITII ... publice discutiendas proponit Samuel BAL DE HOCZEW Polonus, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1617, in 4°.

Coll. 54. *Mantissa carminum votivorum*, Heidelbergae, typis Davidis Albini, 1617, in 4°.

Coll. 55. Georgii SOHNII ... *oratio historica, defundatione et conservatione laudatissimae Academiae Heidelbergensis*, Hanoviae, typis Wechelianis, apud Claudium Marnium et haeredes Johannes Aubrii, 1607, in 4°.

Coll. 56. *Epitaphios Logos, beatae memoriae ... Bartholomaei Coppenii theologiae professoris in Academia Heidelbergensi*, dicatus a Johanne Balthasare BAUMBACH... recitatus ... 7 Augusti, Anno 1617, Heidelbergae, typis Johannis Lancelloti, 1618, in 4°.